

Geachte Statenleden,

Hartelijk dank voor de gelegenheid om in te spreken tijdens deze vergadering. Mijn naam is Art Wolleswinkel, ik heb een grondgebonden melkveebedrijf in Oost-Utrecht en spreek in namens LTO Gelderse Vallei. Aanvankelijk schrokken we nogal van de eerste versie van de provinciale landbouwvisie, waarin geen ruimte meer leek voor de niet-grondgebonden landbouw. Gelukkig is de laatste versie een stuk realistischer, de ambities van de provincie op gebied van circulariteit en verbinding stad-platteland spreken ons aan. Toch wil ik graag nog eens de plek van de Utrechtse boer in het voedselsysteem bij u onder de aandacht brengen, evenals het belang van de niet-grondgebonden landbouw bij het landelijk sluiten van kringlopen. Daarbij gebruik ik de varkenshouderij als voorbeeld.

1 Plaats Utrechtse boer in het voedselsysteem

65.000 boeren, 5 supermarkt-organisaties, 17 miljoen consumenten. En dit is nog maar Nederland. Feitelijk maken boeren en consumenten deel uit van een mondiaal voedselsysteem, waarin producten geproduceerd worden daar waar de kostprijs het laagst is, en verkocht worden daar, waar de prijs het hoogst is. Het gevolg van een politieke keuze voor economische groei, koopkracht en vrije wereldhandel.

Boeren hebben bijzonder weinig marktmacht, supermarkten hebben uitgebreide keus waar ze hun producten kopen en tegen welke prijs. Als de provincie Utrecht extra eisen zou stellen aan bijvoorbeeld varkensbedrijven, verandert dit niets aan dit voedselsysteem. Supermarkten kopen hun vlees dan gewoon elders in en onze bedrijven stoppen. Productie verplaatst dus, met negatieve gevolgen voor milieu en dierwelzijn.

Nederlandse landbouw exporteert veel, maar deze producten blijven vooral in West Europa (driehoek Londen, Berlijn, Parijs). Om het in perspectief te zetten: wij produceren 3% van de melk en varkensvlees in de wereld. Het is dus niet zo dat we de wereld proberen te voeden, wel is Nederland een geschikte regio binnen West-Europa voor productie van voedsel. Sommige producten worden wel verder geëxporteerd: van een varken eten wij de karbonades, de Duitsers de ham, Engelsen het buikspek voor de bacon, maar de organen, oren en poten vinden hun bestemming in Afrika en Azië. Om nog maar te zwijgen over alle andere toepassing van varkensproducten in shampoo, pillen, brood, lijm, borstels, etc. Dankzij diverse exportmarkten wordt niets weggegooid, óók dat is duurzaamheid. Zie bijvoorbeeld <https://www.youtube.com/watch?v=0NF7tdAejSY> Wij eten ook graag kiwi's uit Nieuw Zeeland, of chocola uit Africa. Kortom: Provinciegrenzen zijn bepaald niet relevant in ons voedselsysteem. Het zou verkeerd zijn om Utrechtse boeren die grenzen wel op te leggen.

2 Belang niet-grondgebonden landbouw binnen circulaire economie

We zijn blij dat minister Schouten, evenals de provincie Utrecht, in haar Landbouwvisie het sluiten van kringlopen prioriteit wil geven. Bij het sluiten van kringlopen is het heel belangrijk om ons niet te beperken tot bedrijfsniveau. Dat blijft in de provinciale landbouwvisie onderbelicht. Varkens zijn bijvoorbeeld onmisbaar bij het sluiten van kringlopen op nationale schaal. Evenals vroeger bestaat een groot deel van het rantsoen van varkens tegenwoordig uit voedsel- en gewasresten. Vroeger had bijna ieder gezin een varken die de restjes op at, tegenwoordig is de voedingsindustrie geconcentreerd in grote bedrijven in bepaalde regio's. Bij de productie van patat en chips komen enorme hoeveelheden aardappelresten vrij die uitstekend geschikt zijn voor varkens. De mest die door die varkens geproduceerd wordt kan dan mooi terug naar een akkerbouwer in Zeeland of Groningen om de kringloop te sluiten.

Hetzelfde geldt voor suikerbieten. Suiker wordt uit suikerbieten gehaald. Wat overblijft, de suikerbietenpulp is een prima koolhydraat- en vezelrijke ingrediënt voor varkensvoerders. Ook brood en koekjes die de THT datum hebben bereikt, kunnen niet meer verkocht worden, maar zijn nog prima energierijke ingrediënten voor varkensvoerders.

Voor een duurzaam beheer van de bodem waar die aardappels en bieten groeien, is organische mest nodig. Bovendien kan verwerkte varkensmest kunstmest vervangen en zo heel veel aardgas besparen: 1 ton stikstof kunstmest kost 300 m³ gas. Kali kunstmest komt uit Canada en fosfaat uit Marokko. Het is dan toch veel beter om de mineralen uit dierlijke mest in de kringloop te benutten. De dunne fractie dichtbij, en de dikke stapelbare fractie verder weg.

3 regelgeving

Overheden hebben vaak de neiging om knelpunten op te lossen met extra regelgeving. Extra regels leiden altijd tot meer kosten. Omdat een boer géén invloed heeft op de opbrengstprijs maar wél op de kostprijs leidt dit tot versnelde schaalvergroting en afvallen van kleine bedrijven. Of productie verschuift naar regio's met een lagere kostprijs, bijvoorbeeld door lagere eisen ten aanzien van milieu en dierwelzijn. Alleen als extra eisen uit de markt komen én door de markt betaald worden kunnen boeren er ook aan verdienen. Extra provinciale regels leiden dus per definitie tot versnelde schaalvergroting en afvallen van kleinere bedrijven.

Wat vragen we van u?

Provincie Utrecht kan meehelpen aan een succesvolle transitie van de niet grondgebonden veehouderij door knelpunten bij verduurzaming helpen weg te nemen. Het is belangrijk om deze knelpunten eerst samen met de sector te inventariseren. Een paar voorbeelden die de provincie direct kan oppakken:

- Een soepele verlening van omgevingsvergunningen is noodzakelijk bij het verder verduurzamen. Bedrijven die doorgaan moeten zich kunnen aanpassen aan eisen van de markt en maatschappij.
- Er zouden meer bijproducten uit de voedingsindustrie benut kunnen worden door de veehouderij, maar regelgeving staat dit nog in de weg. De provincie kan hier een positieve rol vervullen.
- De huidige mestwet verplicht boeren een groot deel van de benodigde stikstofbemesting in de vorm van kunstmest toe te dienen, ten koste van dierlijke mest. Dit staat circulariteit in de weg. De provincie kan helpen bij de lobby om de mestwetgeving ook op bodemvruchtbaarheid en klimaat te richten.
- Boeren helpen bij het zoeken naar nieuwe verdienmodellen om meerkosten van zorgvuldige productie te kunnen vermarkten. Dit vergt een nieuwe ketenorganisatie met een andere verdeling van marges en risico's. Momenteel is de boer de schakel met het laagste rendement en de hoogste risico's. Dit is een belangrijke obstakel bij verduurzaming.

Concluderend: Als de provincie een wezenlijke bijdrage wil leveren aan de verduurzaming van de landbouw, dan zal ze rekening moeten houden met de economische realiteit waarin bedrijven functioneren. Alleen dan kunnen we het verschil maken, en kan de provincie een voorbeeld zijn voor andere regio's.

Ik dank u voor uw aandacht.